

O lepoti.

(Spisal dr. Fr. L.)

5. Kaj je lepota.

Najprej nam mora biti jasno, o čem vprašamo, ako rečemo komu: Kaj je lepota? Zvedeti želimo, v katero vrsto stvari gre ali spada lepota, n. pr. ali je kaka lastnost, ali je moč, ali je le način, po katerem so deli kake stvari sestavljeni, ali je morda kaj tvarinskega ali kaj neki. Kakor odgovarjamo vprašanju: „Kaj je življenje?“ tako nekako: „Življenje je ona notranja bistvena moč, s katero stvar giblje samo sebe“, tako odgovarjamo tudi na vprašanje o lepoti v podobnem smislu.

Tu bi imeli priliko zopet omenjati razne nazore modroslovcev o bistvu lepote; a ker smo marsikaj omenili že poprej, ni nam treba govoriti o njih tukaj.

Ker so nazori o bistvu lepote med znanstveniki jako različni, vrine se nam lahko misel, da se to bistvo niti ne dá spoznati. In to bi ne bilo čudno. Saj se tudi marsikaj drugega ne dá umeti in razložiti. Vsakdo ve, kaj je belo, kaj svetlo, kaj sladko . . . a razložiti tega ne more. Tudi vemo, kaj je prijetno, pa določiti tega ne moremo n. pr. tako, kakor določujemo ‚pravično‘, ‚krivično‘, ‚radodarno‘ . . . Ako pravimo: „Prijetno je to, kar nam ugaja, ali, kar imamo vsi radi“, ni to popolnoma resnično, pa tudi nam ni

česar ne pove, ker vprašati bi morali dalje: „Kaj je tisto, kar imajo vsi radi?“ Potemtakem bi se prav lahko in dobro sprijaznili s tem, da se lepota ne dá razložiti, ali kakor pravimo znanstveno, opredeliti. Kdor bi rekel: „Lepo je lepo“, ta bi povedal, da je lepota občeznana stvar, katere pa ne moremo razkrojiti in zato tudi ne pojasniti.

Pa to ni samo nekaka bistroumna misel, temveč je trdna resnica, da je lepota tako jednovita stvar v našem spoznavanju, kakor n. pr. sladkost, prijetnost, bolečina, gorkota. Pač se dá povedati in določiti, kaj nam nareja čut gorkote, a čuta samega ne moremo razložiti in razjasniti. In lepoto — kako naj razjasnimo? Opazujemo jo na raznih stvareh, tudi se je veselimo, ker nam ugaja, in če rečemo: Lepota je neka lastnost stvari, kaj smo na boljem? Razvidno je tudi to, da se lepota razlikuje od dobrote, od resnice, od pravice, saj jo razločujejo vsi ljudje: zato je lepota nekaj, kar niso druge lastnosti. Tisto pa je treba le opazovati, ne pa da bi se dalo sestaviti v našem umu iz drugih lastnostij. Res je tudi lepota neka popolnost, in kdor lepoto imenuje „popolnost na bistveni obliki“, ta govori prav, a le malo se nam s tako razlago pojasni stvar. Ali ako pravimo z mnogimi drugimi vred: „Lepota je ideja, ki se nam razodeva“, ali „kolikor